

Prezident Spolku architektov Slovenska prof. Ján Bahna v rozhovore s architektom Mariánom Marcinkom

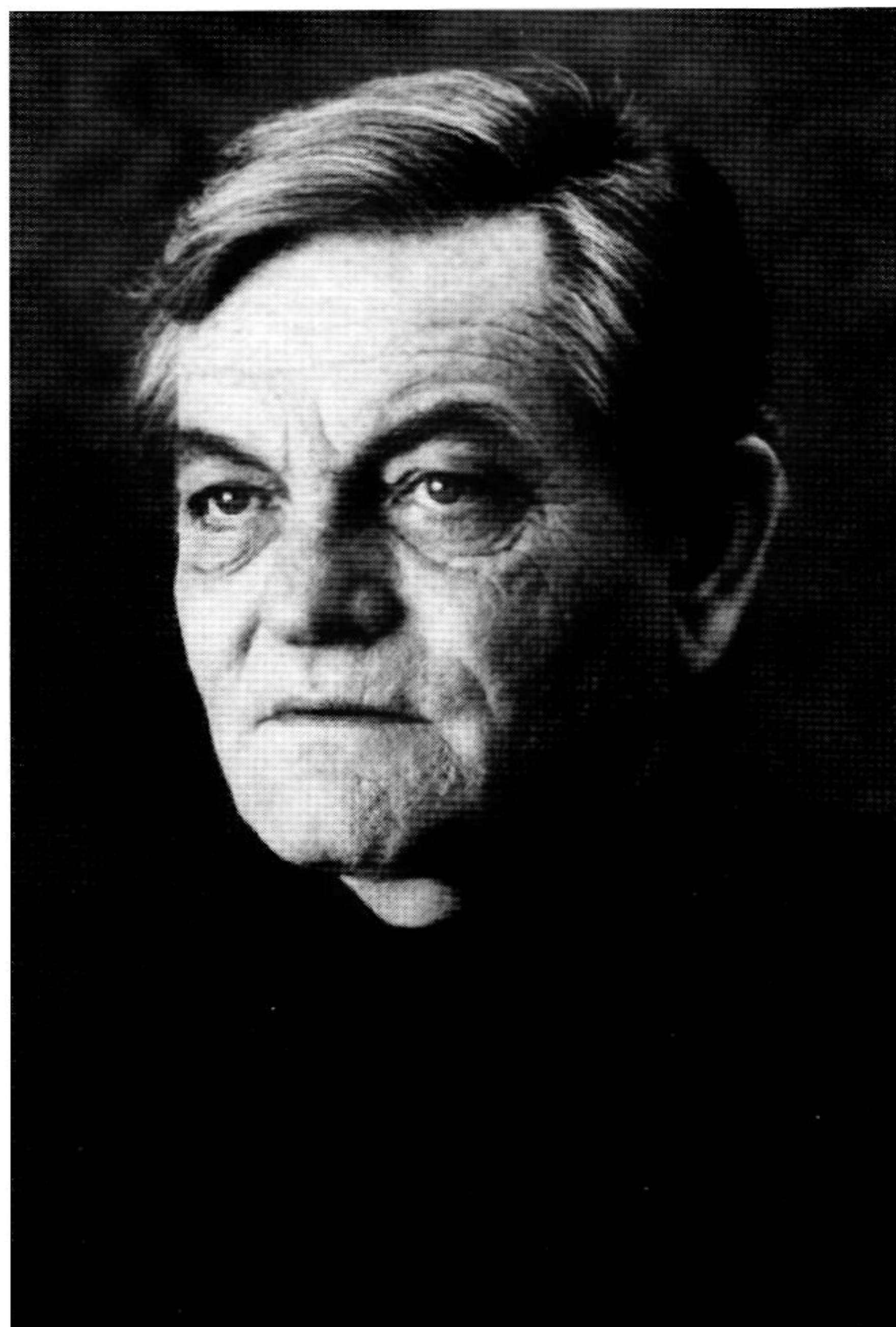
V TOMTO ROKU SA DOŽÍVA významného životného jubilea náš kolega Marián Marcinka.

Pri tejto príležitosti sme si s ním zaspomínali na dlhú a dobrodružnú cestu tvorivého architekta.

Marián je podľa triedenia profesora Zervana ešte príslušníkom tretej generácie slovenských architektov. Jeho tvorbu je možné zaradiť do tzv. druhej moderny. Bola to generácia prvých absolventov architektúry na Slovenskej vysokej škole technickej. Napriek týmto konštatovaniám vnímam rozdiely medzi jeho generačnými kolegami a ním. Už to neboli inšpirácie monumentalizujúcou modernou Oscara Niemeyera, Pier Luigi Nerviho a internacionálneho štýlu. V jeho tvorbe som viac cítil škandinávsky humanizmus, zvlášť dánskeho vydania. Bolo to asi dané aj zadaniami a orientáciou na oblasť školstva, vedy a kultúry. Ako študenti sme spoznali jeho osobnosť hlavne v období existencie Združených ateliérov. V nasledujúcich desaťročiach významne ovplyvnil názory na kultúrne a školské stavby. Aktívne sa podieľal na očistení stavovských organizácií po roku 1989. Dodnes je našim aktívnym „vyslancom“ v českých zemiach.

Ján Bahna: Marián, ako sa Ti žije ako osemdesiatnikovi ?

Marián Marcinka: Ako komu. Mne dobre. Žijem doposiaľ v pohode a možno až na niektoré veci celkom dobre. Osemdesiatku mal minulý rok aj Jiří Suchý a na takúto otázku odpovedal, že „Ona tá staroba nie je terno, ale úprimne rečeno, čakal som, že to bude horšie ako je to doteraz.“ Helena Růžičková ktorá ešte keď bola oveľa mladšia to tiež pekne povedala „Ráno vstanem, idem do kúpeľne, pozriem sa do zrkadla a hovorím si: ja ťa nepoznám! Ale ťa umyjem.“ George Bush starší, volakedajší prezident Spojených štátov, pred tromi rokmi oslávil svoju osemdesiatku zoskokom z lietadla padákom. A podľa Miloša Kopeckého „Vek a dátum narodenia je potrebný pre lekára, políciu, súdy alebo daňový či iný úrad, inak je to blbosť a výhovorka. Čo vypovedá o človeku? Veľmi málo. Vek nie je kate-

góriou kvality. Ak je už vzhľad nezavinene unavený ako po fláme a gratulovať – vlastne k čomu? Za vek? To predsa nie je žiadna zásluha. To by bol falošný lesk. To dôležité začína vtedy, keď sa povie, čo v tom alebo onom veku užitočné človek urobil.“

JB: Toho roku je 80 rokov od Tvojho narodenia a 55 rokov, čo si ukončil štúdium na Fakulte architektúry a pozemného stavitelstva Slovenskej vysokej školy technickej v Bratislave. Brány školy si opúšťal s diplomom v ruke a s podpismi veľikánov architektúry – vtedajšieho dekana profesora Vladimíra Karfíka a Bohuslava Fuchsa ako predsedu štátnicovej komisie. Minulý rok v máji Ti Fakulta usporiadala vo vstupnej hale autorskú výstavu vybraných prác a v októbri na pozvanie reinštaláciu výstavy aj Fakulta architektúry VUT v Brne.

MM: Považujem to za veľké vyznamenanie. Pri znám sa, že som to prijal až s dojatím a úzkosťou v hrdle, keď som si uvedomil, že na Fakulte, ktorá mi dala diplom, povšimli si moje výsledky v praxi a usporiadali mi na svojej pôde autorskú výstavu. Nikdy ma také dačo ani len nenapadlo. Robil som celý život, sviatky – piatky, soboty – nedele, najčastejšie od rána do večera alebo do noci, čo nie v robote, to doma. Ako som najlepšie vedel. Architektúra mi bola potešením a robil

som ju vždy s radosťou a akosi bez únavy. S nikým som sa neporovnával, ani žiadne ocenenia nikdy nečakal, ba ani mi to nikdy neprišlo na um. Na vernisáž na Fakultu v Bratislave som prichádzal rád, ale s pokorou, ako sa vraví, s čiapkou v ruke. S uvedením si, že vstupujem do školy, ktorú kedysi pred 65 rokmi zakladal profesor Belluš a do budovy, ktorú tiež pred toľkými rokmi projektoval. V jeseni 1951. roku, keď som začínal prvý ročník a dávala sa budova prvé dni do prevádzky, ešte boli niektoré podlahy v posluchárňach mokré a nemohlo sa do nich vkročiť. V ďalších rokoch ma pán profesor Belluš aj učil, ako aj ďalší páni profesori – Karfík, Koula, Vilhan, Hruška, Piffel, Lacko, Škorupa, Chrobák, Struhár, aby som spomenul aspoň niektorých, ktorí mali na mňa priamy vplyv. Všetkým som za to povďačný, a aj všetkým tým, ktorých tu je ťažko všetkých vymenovať. Výborného architekta pána profesora Kramára som však poznal, aj sme sa skamarátili až neskôr v 60. rokoch v Združení projektových ateliérov. Všetkým svojim kolegom architektom, najmä tým mladším, doprajem, aby mali dôvod a uctievali svojich pedagógov tak ako my.

Za mimoriadne veľkú vec v mojom profesionálnom živote považujem aj pozvanie na inštaláciu mojej výstavy na Fakultu architektúry VUT do Brna. Táto fakulta s 93 ročnou bohatou tradíciou, liaheň množstva výborných architektov projektantov a realizátorov, sa stala významnou najmä zásluhou pôsobenia skvelých pedagógov s bohatou praxou a skúsenosťami. Počnúc jej zakladateľmi profesormi Kepkom a Králikom, neskôr Kuralom, vynikajúcim Fuchsom, Rozehnalom, Krejcarom a radom ďalších až po súčasníkov – dekana Chybíka, profesorov Nového, Šlapetu, Glosovú a ďalších, na čele s dnes už legendou Fakulty a českej architektúry profesorom Ivanom Rullerom. Vystavovať na takejto škole mi bolo ctou, vyznamenaním a som za to uznanie vďačný.

JB: Pred siedmimi rokmi Ti Spolok architektov Slovenska udelil najvyššie vyznamenanie, Cenu Emila Belluša za celoživotné dielo v oblasti architektúry. Tento rok Tvojho okrúhleho výročia Ti v Prezidentskom paláci v Bratislave usporadúva autorskú výstavu SAS s Kanceláriou prezidenta SR. V paláci, ktorého komplexnú rekonštrukciu, interiéry a exteriéry si pred časom riešil. Vlastne 73 rokov po profesorovi Bellušovi, ktorý do budovy tiež významne zasiahol.

MM: Mičím v rozpakoch. Ďakujem za všetko, veľmi si to vážim, ale necítim sa v tejto súvislosti celkom dobre a vo svojej koži, lebo zniesť to všetko ma privádza do rozpakov – či si to zaslúžim.

Zložiť ale takúto skúšku či maturitu života od kolegov zo stavovskej organizácie, od školy po toľkých rokoch praxe a od spoločnosti, ktorá užíva výsledky práce, také vyznamenanie sa dá nosiť so ctou. Ďakujem pri tejto príležitosti všetkým kolegom a spolupracovníkom všetkých profesií, ktorých sa to takisto týka za tie desiatky rokov spolupráce na spoločnom diele, a samozrejme, ba v prvom rade, aj svojej najbližšej rodine za výborné podmienky, za pomoc a pochopenie ktoré mi vytvorili doma.

JB: Pamätám sa, keď bola Tvoja výstava minulý rok na bratislavskej Fakulte architektúry. Na každej z 37 veľkých zarámovaných zasklených fotografií boli aj časti výkresov z projektovej dokumentácie.

MM: Ved' poznáme to dobre, že architektúra nie sú len fotografie hotových realizovaných objektov. Verejnosť síce fotografiám rozumie najlepšie, ale u odborných výstav nejde len o to. Architektúra sa tvorí riešením situácií širších a užších územných vzťahov, pôdorysov, rezov, prevádzok, priestorov, hmôt, pohľadov, interiérov, detailov atď. Chcel som, aby to všetko bolo na tých mojich vystavovaných prácach. Áno, určite aj fotografie realizácií. Tam kdesi je aj hlavný zmysel vysokých škôl, ktoré vychovávajú budúcich architektov, čo sa často na škodu vecí zahmlieva všeličím iným. Ale myslím si, aj okrem toho, že nielen odborná výstava, ale azda aj každý odborný článok o architektúre by mal mať takúto informačnú a dokumentačnú hodnotu. A to vo veľkosti umožňujúcej preštudovanie kvality dispozíčního, prevádzkového, priestorového a hmotového riešenia. Aj s prípadným vysvetlením alebo popisom. Tie informačno-reklamné fotografie o realizáciách bez toho ostatného môžu stačiť potrebám bežnej, neodbornej tlače a reklame.

JB: Okrúhle výročie je príhodné aj na pohľad do minulosti. Ako sa Ti javí priebeh Tvojho pracovného života?

V ateliéri prof. Vladimíra Karfíka

MM: Môj pracovný život prebiehal dosť jednoducho. Prvých desať rokov po skončení školy, v rokoch 1957 až 1967, som robil práce najmä z problematiky školstva a kultúry preto, lebo u svojho prvého zamestnávateľa na Stavoprojekte v Bratislave, kam som dostal zo školy miestenku, bol som pridelený do ateliéru pre projektovanie škôl. Problematika ma tak zaujala, že sa to so mnou viedlo aj na ďalšie pracovisko do Ústavu pre vývoj a projektovanie školských a kultúrnych stavieb, pri ktorého zakladaní som bol v Prahe aj v Bratislave. V tom čase, začiatkom 60. rokov, som tiež písal knihu Nové smery vo výstavbe škôl, spolu s docentkou Karfíkovou a profesorom Karfíkom. Kniha sa ešte v minulom desaťročí, po štyridsiatich rokoch od jej vydania, použí-

vala ako podklad prednášok na niektorých vysokých školách.

V roku 1967 som vyhral súťaž na riešenie dostavby areálu Slovenskej akadémie vied v Bratislave na Patrónke, tak som prešiel aj s objednávkami na práce do novozaloženého Združenia projektových ateliérov a tam som riešil náročné, ale pekné úlohy areálu a ústavov pre vedu, výskum a vývoj. Zhodou okolností trvalo to tiež asi desať rokov až do roku 1977, kedy som začal robiť koncepčné a študijné práce pre integráciu a združovanie prevádzok občianskych stavieb. V roku 1983 som bol pozvaný do Projektového ústavu kultúry, kde sa projektovali domy kultúry, divadlá a projekty pre realizáciu ochrany architektonického dedičstva. Tomu som sa venoval asi do roku 2003. Prvých desať rokov v Ústave a od roku 1993 už v slobodnom povolaní.

JB: Z toho Tvojho prvého obdobia, koncom 50. a začiatkom 60. rokov, keď si bol ešte mladý architekt a zaoberal si sa problémami škôl je známe, že si návrhom budovy školy v Bratislave-Prievoze a jej zariadením nábytkom prelomil tradičné riešenia a zariadenia škôl u nás.

MM: Budovu prievozskej školy som navrhol, aby sa na tom pozemku nestavala zlá monobloková typová budova s popletenou prevádzkou a dispozíciou všetkého pod jednou strechou a socialisticko-realistickým ťažkým výrazom priečelí a pôdorysov, ktorá tam bola určená plánovacím úradom a investorom a vôbec sa tam nehodila. Aby sa postavila taká, v ktorej by sa uplatnili princípy modernej pedagogiky, didaktiky, psychológie, hygieny a architektúry škôl. Vzoprel som sa akosi vtedajšej tzv. typizačnej a pracovnej disciplíne a navrhol som zodpovednému pracovníkovi mestskej investorskej organizácie, že za také isté peniaze plánované na projekty a realizáciu čo stojí tá typová škola, urobím projekt novej, lepšej a vyhovujúcejšej. Bolo to celé veľmi zložitá a ťažké vybavenie, narobil som si kopolu nepriateľov u nadriadených, ale stalo sa. V mojom návrhu som školu rozčlenil na trakt kmeňových učebni orientovaných na juh, na každej podeste podlažia s dvojicami štvorcových učebni s kratšou vzdialenosťou k tabuli, s možnosťou schopnosti premeny nábytku, s dvojstranným rozptýleným rovnomerným osvetlením na pracovnej rovine detí, vyhovujúcim aj pre ľavorukých, a priečnym vetraním nad hlavami detí a na trakt odborných či špeciálnych učebni orientovaných na sever, kde nie je slnko žiaduce. Oba trakty sú previazané štyrmi schodiskami. Táto dispozícia umožňovala prevádzkovú diferenciáciu skupinovú izoláciu detí podľa veku a brániť tak šíreniu nákazy vekovo charakteristických detských chorôb. Do samostatného objektu vedľa som umiestnil pachovú prevádzku kuchyne s potrebným prívozom tovarov, vrátane jedálne a poobedňajšej družiny, a do ďalšieho samostatného objektu som dal hlučnú telocvičňu. Vznikol tak systém rozčleneného monobloku, akási racionálna stredná cesta medzi zastaraným chodbovým monoblokom so všetkým pod jednou strechou a pavilónovým systémom, vhodnejším najmä pre teplejšie južnejšie krajiny. Riešenie školy muselo splniť predpísaný, prísne strážený finančný limit.

S budovou školy, ale najmä tiež s tým jej vybavením novým školským nábytkom, to bol skutočný prevrat v zariadení škôl vo vtedajšom Československu. Po overení prvej série

Vernisáž výstavy na Fakulte architektúry STU, máj 2011.

Zľava: dekan FA STU Lubica Vitková, kurátor výstavy Branislav Somora, prezident SAS Ján Bahna a Marián Marcinka

Základná škola na Mierovej ulici v Prievoze, Bratislava, 1961

v škole v bratislavskom Prievoze, sa zastavila výroba zastaraného ťažkého dreveného nábytku, spustila sa sériová výroba prievozskeho a zariaďovali sa ním všetky školy v republike. Bol to veľmi účelný, ľahký, prenosný a farebne pekný nábytok, s jednou výrobnou veľkosťou stolíkov s teleskopickými nastaviteľnými nohami prispôsobiteľný rôznym veľkostiam detí na zariaďovanie všetkých druhov kmeňových a špeciálnych učební s kovovými kostrami. Okrem toho aj skrinkový nábytok drevený, montovateľný, pekný a funkčný na zariaďovanie kabinetov k uskladňovaniu učebných pomôcok a pre úložné účely iných priestorov školy. Až sa z toho začali niektoré vybrané kusy kupovať a hromadne vyrábať aj pre iné druhy budov, administratívu, kasárne, atď. Prievozska škola a nábytok dostali po realizácii moderný Európsky štandard. Minister školstva a kultúry ČSR Dr. František Kahuda mi poslal za návrh riešenia a starostlivosť počas realizácie a zariaďovania školy ďakovný list s gratuláciou. Poďakovanie poslali aj ďalší vysokí funkcionári, najmä z rezortu školstva. Škola sa stala ukážkou pre odborné exkurzie a pre domáce a zahraničné delegácie. Realizácia mala úspech v odborných kruhoch, v tlači a vo verejnosti. Dostala prvú cenu československej architektúry za realizáciu. Prestížny časopis *Medzinárodnej únie architektov L'architecture d'aujourd'hui* si ju vybral na publikovanie v tematickom čísle o školách v máji 1963. Ministerstvo školstva a kultúry ČSR uvoľnilo zvláštne devízové prostriedky na nákup a vybavenie školy najmodernejšími učebnými pomôckami z celej západnej Európy. Výskumný ústav pedagogický v Bratislave používal školu desať rokov po otvorení za svoje výskumné a experimentálne pracovisko.

JB: Podľa Tvojich návrhov je realizovaných asi 60 budov a interiérov a asi toľko isto štúdií, projektov a návrhov zostalo nerealizovaných. Okrem toho si robil rad koncepčných, teoretických, posudzovacích a iných prác. Aké máš na to spomienky, skúsenosti, prirástla Ti niektorá práca viac k srdcu, máš daktorú najradšej?

MM: To určite nie. To je asi ako s rodičom a jeho deťmi. Viem ale, že najviac som sa natrápil koncom 60. a v 70. rokoch s riešením Virologického ústavu SAV a tiež s Ústavom technickej kybernetiky a jeho centrálnym výpočtovým strediskom SAV. U oboch boli užívateľské požiadavky mimoriadne náročné.

Virologický ústav mal širokú škálu pracovísk. Od sterilných, vyrábajúcich napr. tkanivové kultúry, na ktoré keď sa dá dýchne, je materiál znehodnotený, alebo germfree s predčasne navádzaným pôrodom pokusných zvieratiek, ktoré slúžili potom tak, ako aj tkanivové kultúry, k pokusom na infikovanie vírusmi. To na jednej strane. Na strane druhej pracoviská infekčné a prudko infekčné a aby toho nebolo dosť, niektoré aj kombinované s rádioizotopmi, kde separovaní pracovníci museli používať oranžové plášte na výstrahu, aby sa s nimi nekontaktovali pracovníci iní. Medzi týmito dvomi krajinami bol rad pracovísk s rôznym stupňom infekčnosti, náročnosti na rôzne vzájomné prevádzkové vzťahy, tmu, svetlo, klimatizáciu a ďalšími požiadavkami. Tieto všetky prevádzky skĺbiť do budovy aby sa nekřížili, zabezpečiť im prívody médií, vyriešiť aby budova bola univerzálna a premenyschopná v priebehu jej životnosti, to všetko robilo prácu na jej riešení veľmi zložitú. Bola to asi najťažšia architektonická

úloha akú som robil. Riaditeľom ústavu bol vynikajúci odborník akademik Blaškovič, súčasne bol aj predsedom Medzinárodnej virologickej spoločnosti, ktorý ma vyslal na exkurziu vidieť problémy do Ženevy na Mikrobiologický ústav a do novej laboratórnej budovy bazilejskej firmy na výrobu liekov Sandoz.

No Ústav technickej kybernetiky s centrálnym výpočtovým strediskom ako terminálom pre celú SAV nebola robota ľahšia. Všetko bolo u nás vtedy v 70. rokoch o tejto problematike novinkou a absolútne neznámym problémom. Potrebovalo to s ťažkosťami zohnať zahraničnú literatúru a preštudovať ju až do detailov. Podarilo sa. Zadoštučením nakoniec bolo, že keď už boli projekty hotové a stavba sa realizovala, po oboznámení sa s riešením žiadala pražská technická sekcia ČSAV, aby sme podobné vyprojetovali aj pre nich do Prahy. No riaditeľ projektového ústavu ŠPTÚ chcel vtedy aby som robil na integrácii občianskych stavieb, ktoré objednal a platil nadriadený orgán ústavu, Ministerstvo výstavby a techniky SR, a tak nesúhlasil s prevzatím práce do ústavu z kapacitných dôvodov. Bolo mi to ľúto.

Ak mám pokračovať v odpovedi na otázku a keď hovorím o areáli výskumných ústavov v Bratislave na Patrónke, tak nemôžem nespomenúť urbanistické riešenie areálu, ktoré som robil v roku 1967 a potom v detailoch doriešoval v rokoch ďalších a ktoré vyšlo víťazne zo súťaže, v ktorej predsedom poroty bol profesor Belluš. Úplne jasný a čistý urbanistický celkový koncept systému prestavby a novej výstavby ústavov areálu so segregáciou dopravy a rozvodmi sietí, ktorý nebol dokončený v realizácii ani dodnes. Túto prácu považujem

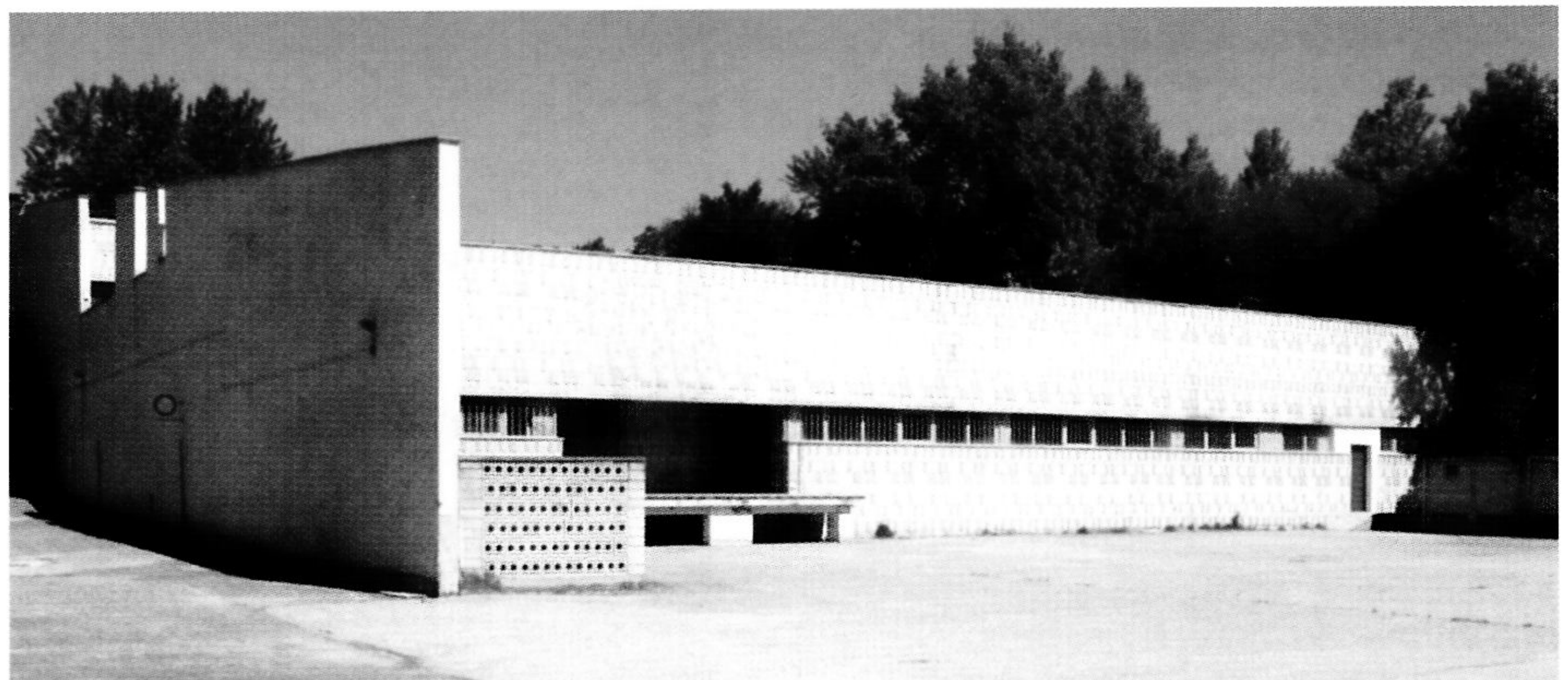
za jednu z mojich najzávažnejších, venoval som sa jej desať rokov. Okrem urbanistického riešenia v areáli som navrhol a realizovali sa vtedy najpotrebnejšie prevádzky spomínaného Virologického ústavu, Ústavu technickej kybernetiky, budova správy areálu, priechodný podzemný kolektor stredom areálu s uložením všetkých inžinierskych sietí aj s odbočkami do všetkých ústavov a ostatných prevádzok. Výborná vec, technické dielo. Bol to prvý kolektor vybudovaný v Československu. Postavila sa okružná komunikácia pre autá okolo celého areálu, okrem posledných cca 100 metrov a tým aj bez spojenia okruhu. Postavili sa budovy pre technické a skladové prevádzky, spolu 13 objektov ústavov a servisných objektov pre SAV, z priemyslového výskumu postavil sa Štátny drevársky výskumný ústav a Výskumný ústav papiera a celulózy. Vyprojektoval som aj so spolupracovníkmi ďalších 18 návrhov riešení rôzneho obsahu a rozsahu pre prípravu realizácie, medzi nimi ústavy Biologický, Botanický, Biológia krajiny, Fyzikálny, Ústav mechaniky strojov a pre ďalšie rozšírenie areálu ústavy Geologický, Geofyzikálny, Astronomický, Matematický a rad ďalších prevádzok. Mimo areálu na Patrónke som v meste na Lýcejskej a Konventnej ulici riešil dobudovanie Ústavu slovenského jazyka a literatúry a na Dunajskej ulici komplex ostatných ústavov spoločenských vied, ktoré sa ale nerealizovali kvôli nedostatku investičných prostriedkov pridelovaných štátom akadémii vied a výskumu vôbec. Som ale rád, že som svojou troštičkou prispel k vytváraniu podmienok existencnej bázy tak významného sektora ako je veda, výskum a vývoj pre kvalitatívny, civilizačný a ekonomický rozvoj spoločnosti.

Medzi tými nerealizovanými spomenul by som podľa môjho názoru zaujímavý a dosť avantgardný projekt bytovky do areálu na Patrónke pre personálne byty a penziónát štátnych zamestnancov. Bolo to v roku 1968, keď sa na krátky čas uvoľnilo silné zovretie technicko-hospodárskymi ukazovateľmi, záväznými v celom štáte. V tehlovom priečnom nosnom systéme s terasovým ustupovaním podlaží od najširších na spodných podlažiach a najužších na podlažiach horných dosiahla sa plocha pre rôzne veľkosti bytov. Schody s výťahmi tvorili samostatné hmoty medzi obytnými blokmi. Všetky byty mali okolo vertikálneho inštaláčného jadra sústredené kúpeľne, WC a kuchynské linky s pevnými murovanými zvukovoizolačnými priečkami a ostatná rôzne veľká obytná plocha zostala voľná, s možnosťou flexibilnej premeny priečok v modulovej sieti pre najrôznejšie prania rodín pri nastáňovaní a pre meniace sa potreby v priebehu života rodín a životnosti stavby. Priečky mohli byť podľa prania užívateľov montované z rôznych systémov alebo murované. Riešenie umožňovalo tiež ďalšie zmeny celkovej plochy bytov prepojením dverami v tehlovej priečnej nosnej stene pri rovnakej výškovej úrovni podlaží dvoch susedných obytných blokov.

Za riešenie s podobnou priekopníckou prínosnou hodnotou považujem návrh a realizáciu prvej skupiny vysokoškolských domovov pre vtedy novozaloženú Vysokú školu dopravnú v Žiline zo 60 rokov pri sídlisku Vlčince za plavárňou. U nás úplne nový prevádzkový, dispozičný a interiérový systém bývania vysokoškolských študentov. Pred projektovaním sme na Ústave školských a kultúrnych stavieb v Bratislave preštudovali riešenia všetkých novších dovtedy postavených a projektovaných študentských domovov pre vysokoškolákov

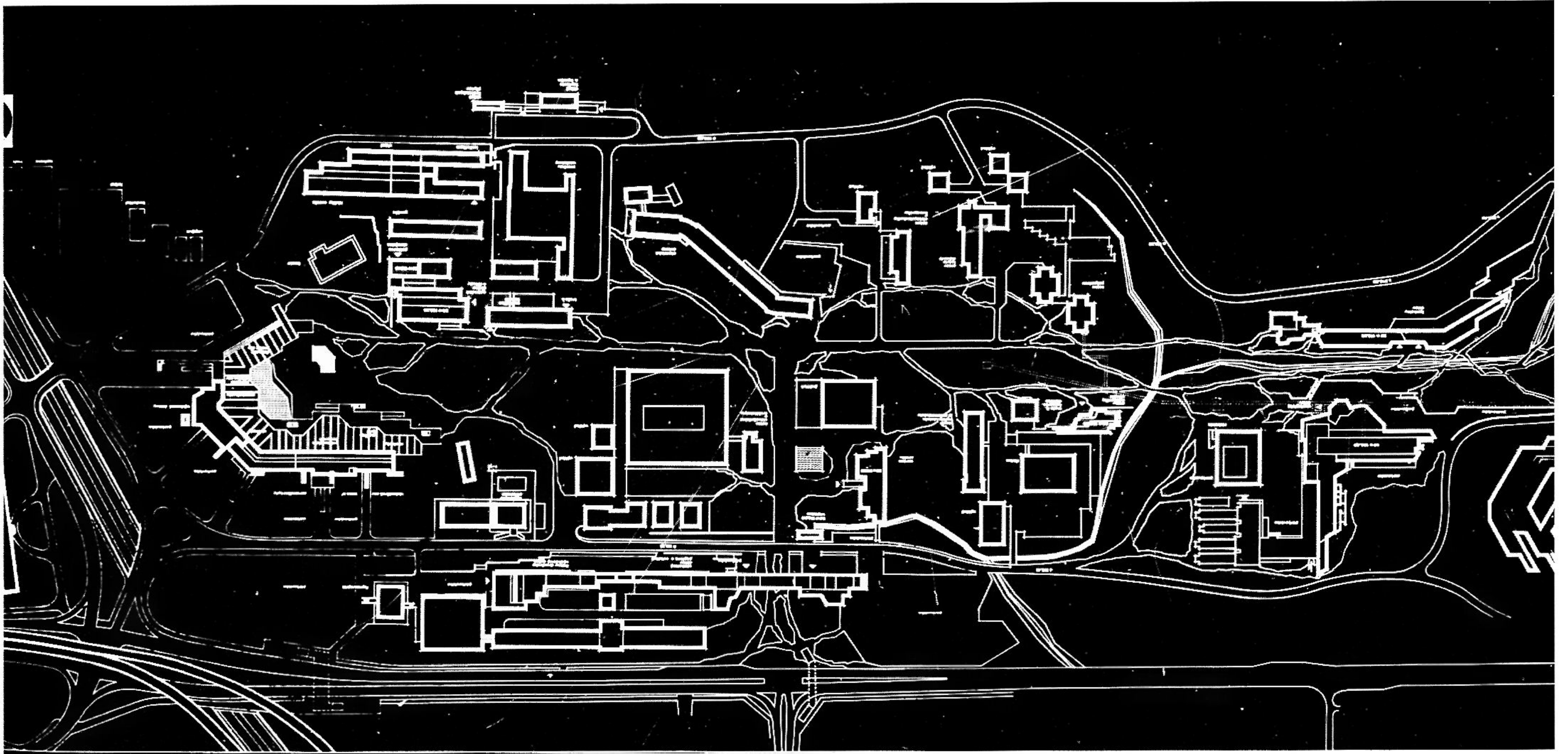
Virologický ústav SAV, Bratislava, Patrónka, 1989

Ústav Technickej kybernetiky SAV, Bratislava, Patrónka, 1982

v Československu a z dostupnej architektonickej literatúry aj v zahraničí. Hľadali sme trendy vývoja výstavby v jednotlivých krajinách. Výstupom bol vzorový lokálny program a smernica pre účely rezortu školstva na riadenie tejto problematiky v investičnej výstavbe. Ukázalo sa, že všade vo svete sa odmietajú chodbové systémy a požaduje sa vytváranie skupín – študentských rodín s počtom od cca 12 do 24 študentov, čo je počet, kde sa môžu medzi sebou poznať lepšie ako len povrchné. Vychádzajúc z týchto poznatkov, pre žilinský prípad riešenia výstavby vysokoškolských domovov som navrhol v lokálnom programe uplatniť skupinu s počtom 22 študentov. V jedenástich dvojložkových izbách vybavených umývadlom (aby nebolo potrebné pre každý pohár vody chodiť do centrálnej umývárne). Vybavením celej skupiny bola umývaňa, WC a obývací

izba zariadená kreslami, stolíkmi, televízorom, rádiom a kuchynkou. Tam sú podmienky k posedeniu pri malom jedle a káve, k vzájomným rozhovorom, poznaniu, k vzájomnému pôsobeniu v živote spoločnosti. V spoločenských miestnostiach na spojených prízemíach s vrátanicou som riešil možnosť stretania študentov medzi sebou a aj s pedagógmi, kde sa mohol rozvíjať spoločenský život nerušený do neskorých večerných hodín. Študentské centrum a športoviská, kde hľadá študent spoločné záujmy s inými, ako aj rozptýlenie a nákup základných vecí som riešil samostatne povedľa ubytovacích blokov. To sa na škodu vecí, ako ani druhá skupina ubytovacích blokov, nerealizovalo. Problém bývania vysokoškolákov je oveľa vážnejší, ako sa mu v praxi pripisuje. Už som kedysi o tom hovoril, že mladý, veľmi tvárny a aktívny človek prežije v prostre-

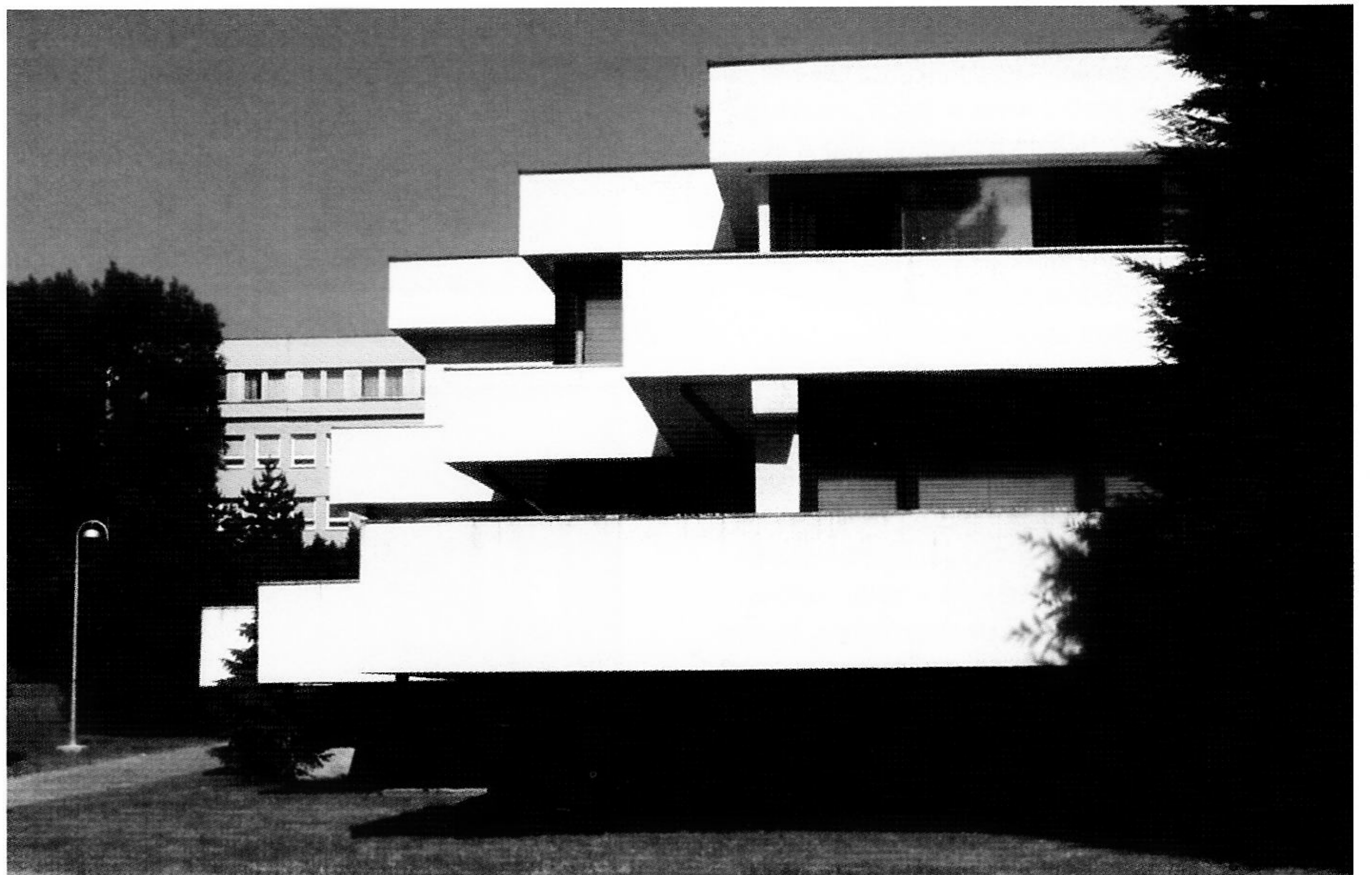

Areál výskumných ústavov SAV, Bratislava, Patrnka. Urbanistické riešenie, 1967

dí domova asi 4 – 6 rokov života, ktoré majú rozhodujúci vplyv na konečnú tvár jeho osobnosti. Ak študentský domov s jeho priestorovým a prevádzkovým riešením a vnútorným zariadením nespĺňa požiadavky psychológie prostredia, individuálneho a spoločenského života, deklasuje sa na úroveň nocľahárne, z ktorej študenti „prchajú“ pri každej novej príležitosti. Poznáme alarmujúce prípady, ktoré ničia harmóniu vplyvov výchovy na mladého človeka oveľa viac a ďalej, ako siaha tých päť rokov prežitého života v zlom študentskom domove. Všade na svete sa sleduje vybudovať maximum za minimálne náklady. Odsudzuje sa ale krátkozrakosť poddimenzovania. Po skončení realizácie, keď navštívil Žilinu výborný český architekt Šrámek, označil túto stavbu za jedinou pozoruhodnú architektúru v celom meste. Niektorí zainteresovaní žilinskí architekti to zverejnili až nedávno.

Keď hovorím o Žiline, tak musím spomenúť, že prvá cena v súťaži na novú Vysokú školu dopravnú v Žiline, riešená na vyústení ústredného priestoru, bulváru sídliska Hliny v roku 1961, bola jednou z najcennejších trofejí, myslím, že aj najslušnejšie zaplatenou, zo série spolu cca 20 architektonických a urbanistických súťaží, ktoré som robil. Po výsledkoch súťaže zmenil územný plán, ktorý sa robil na Stavoprojekte v Žiline, pozemok na umiestnenie školy až vonku za mesto pri letisku. Na škodu školy, mesta, študentov, zamestnancov. Ale najmä, že projektovalo sa to už na Stavoprojekte.

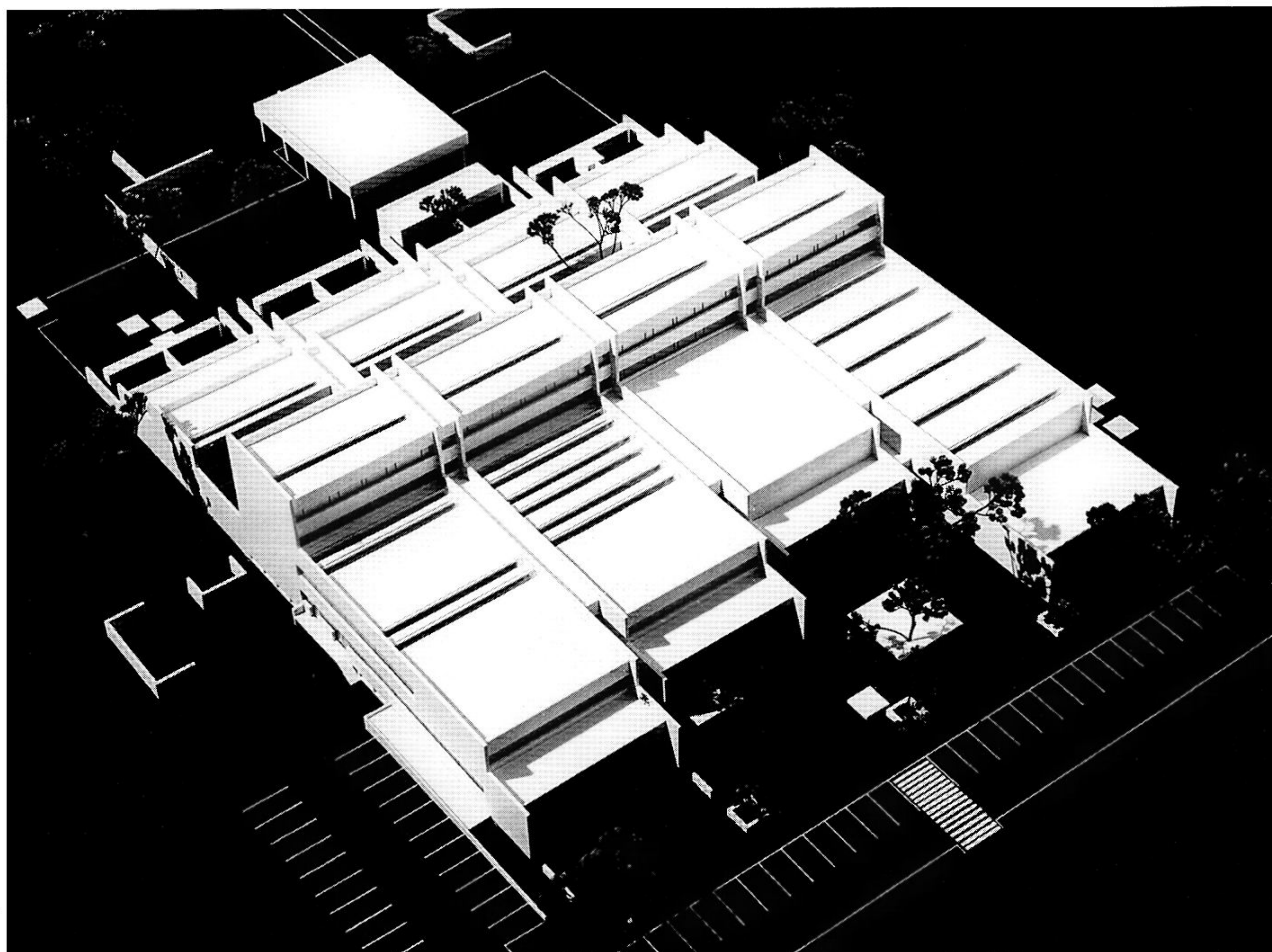
Integrácia a združovanie prevádzok sa stalo v 70. rokoch minulého storočia akýmsi svetovým hitom v architektúre a výstavbe postupne vo všetkých západných krajinách. Namiesto stavania priestorov a budov pre jeden účel nastal trend spájania prevádzok s viacúčelovým využívaním, a s akýmsi prekonávaním tých slabších stránok funkcionalizmu. Na západe vyplynulo to aj z tlaku platiteľov daní, aby sa nestavali duplicity pri vybavo-

Ústav pre výskum srdca SAV, Bratislava, Patrnka, 1973

Areál vysokoškolských internátov, Žilina, 1973

nechť a zaužívanosť starého systému i na osobné zodpovednosti. No nastolená koncepcia sa rozšírila a postupne zaberala tak, že dovedy neznáme snaženie o polyfunkčnosť, združovanie a integráciu v investičnej výstavbe sa aj u nás, okrem výnimiek, udomácnilo a zabezpečuje sa investorsky, projektovo a v realizácii už bežne. A to nielen vo výstavbe importovaných obchodných reťazcov a ich pasáží.

Obzvlášť dobre koncepčne po urbanisticko-mestskej, divadelno-prevádzkovej a tiež interiérovej stránke dopadla realizácia Divadla J. G. Tajovského vo Zvolene. Spojenie novej stavby divadla v Divadelnej ulici s historickou barokovo-klasicistickou budovou na hlavnom námestí, prestavanou na gastronomické zariadenia a hlavný vstup do divadla, bol výborný nápad, ktorým získalo mesto i divadlo, ale nápad aj ťažký na architektonické riešenie. Divadlo sa dostalo do významného vzťahu s námestím a námestie zasa získalo vítané oživenie vstupom do divadla a vybudovaním nových gastronomických zariadení, grilu-espresa, divadelnej reštaurácie a kaviarne. Celý komplex sa dostal do užívania po štvorročnej realizácii v septembri 1994. Vytvorilo sa dobré priestorové a prevádzkové riešenie divadla s príjemnou mierkou a atmosférou interiérov, uznávané divadelnými odborníkmi, režisérmi a hostujúcimi skúsenými hercami Chudíkom, Jamnickým, Kráľovičovou, Krónrom a ďalšími z iných divadiel na Slovensku a tiež zo zahraničia, ktorí nešetria chválou po odbornej stránke. Chvália ho aj domáci zvolenský návštevníci. Po desiatich rokoch prevádzky divadla v roku 2004 mi na veľkej slávnosti odovzdalo vedenie divadla medailu s podakovaním za návrh, projekty a autorskú starostlivosť počas realizácie a najmä za to, že im komplex divadla svojim priestorovým a prevádzkovým riešením vyhovuje. Veľmi si to vážim, najmä keď som si vedomý, že taká vďaka sa nám architektom tak často od užívateľov nedostáva. Pani riaditeľka zvolenského divadla, po pätnásťročnom pôsobení vo svojej funkcii na konci roka 2010, mi pri odchode napísala „Bolo pre mňa čťou pracovať na čele takého divadla, ktoré ste projektovali.“

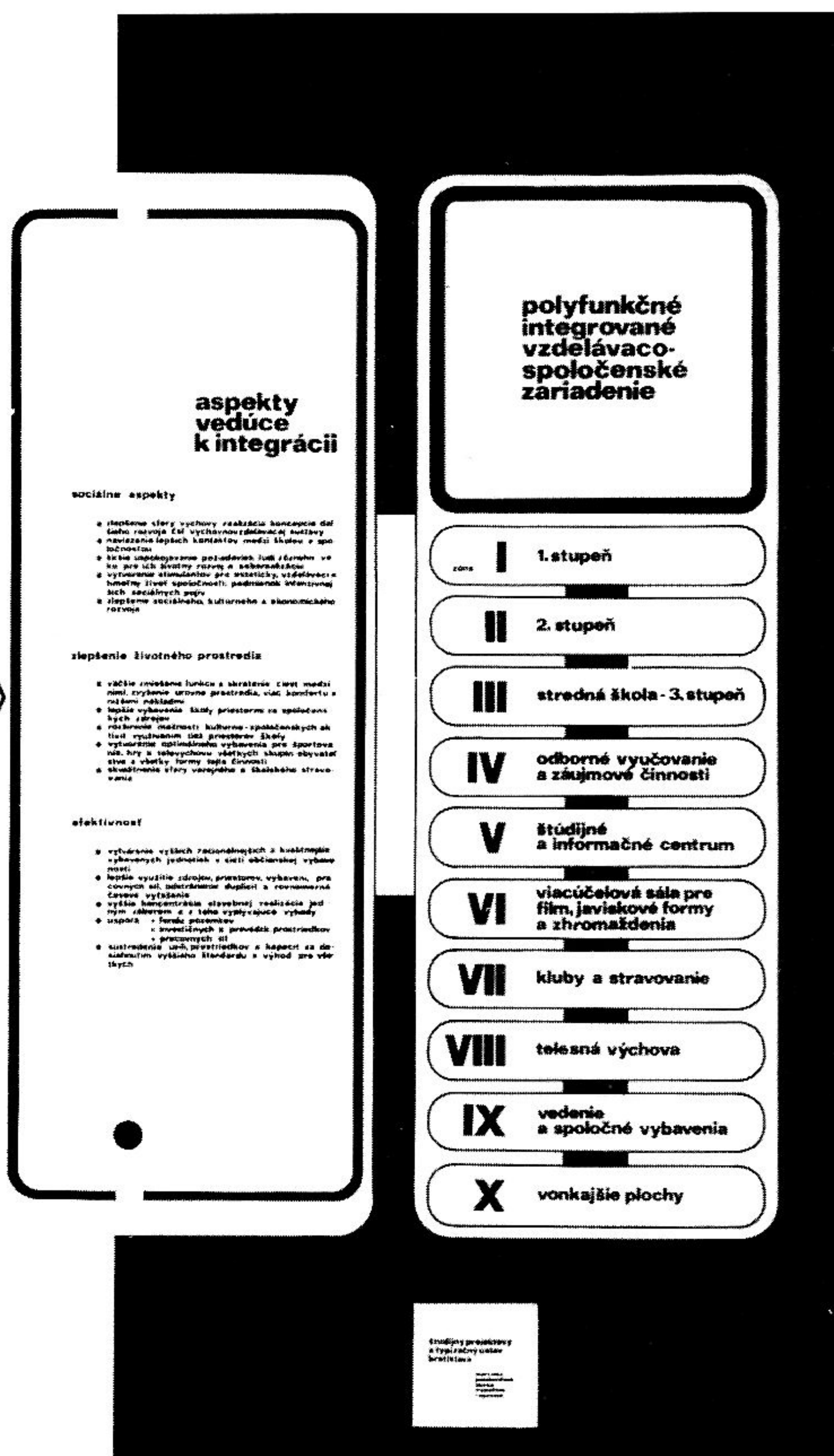
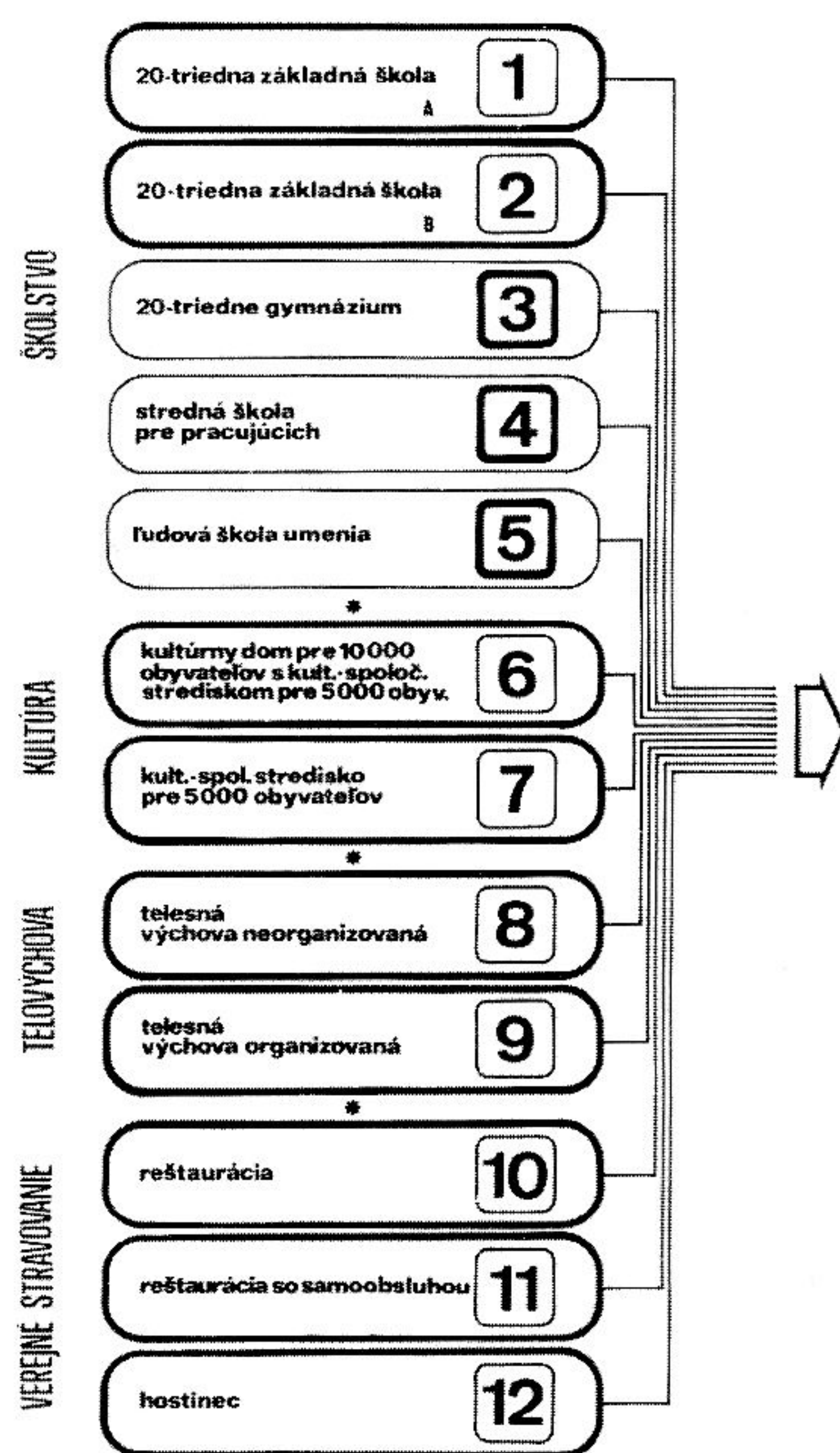
Obzvlášť závažnou úlohou z hľadiska profesionálneho a spoločenského ktorou som bol poverený v 90. rokoch, bola koncepcia a všetky projekty na obnovu a rekonštrukciu národnej kultúrnej pamiatky, barokovo- rokokového Grassalkovichovho paláca v Bratislave na Hodžovom námestí, na stále sídlo prezidenta SR. Budovu, interiéry a exteriéry. Po ukončení realizácie v roku 1996 som za túto prácu, ktorá bola uznaná za jednu z najlepších v danej dobe na Slovensku a v Českej republike, dostal od Bloku architektov a výtvarníkov Karfíkovo cenu, ktorej reliéf je umiestnený na stene vstupného vestibulu v paláci.

JB: Riešenie architektonických úloh je plným užívateľských a investorských požiadaviek a ich zosúladenie najmä s podmienkami územnými, architektonicko-typologickými, konštrukčnými, výtvarnými a radom ďalších. Práve to zosúladenie robí v riešení architektúry kus tej hádanky, napätia, ale vytvára aj množstvo možností, variácií a rozhodovania v riešeniach.

MM: Architektúra je krásna tvorivá práca, krásne i keď dosť ťažké povolanie. Keby som si

INTEGRUJÚCE JEDNOTKY

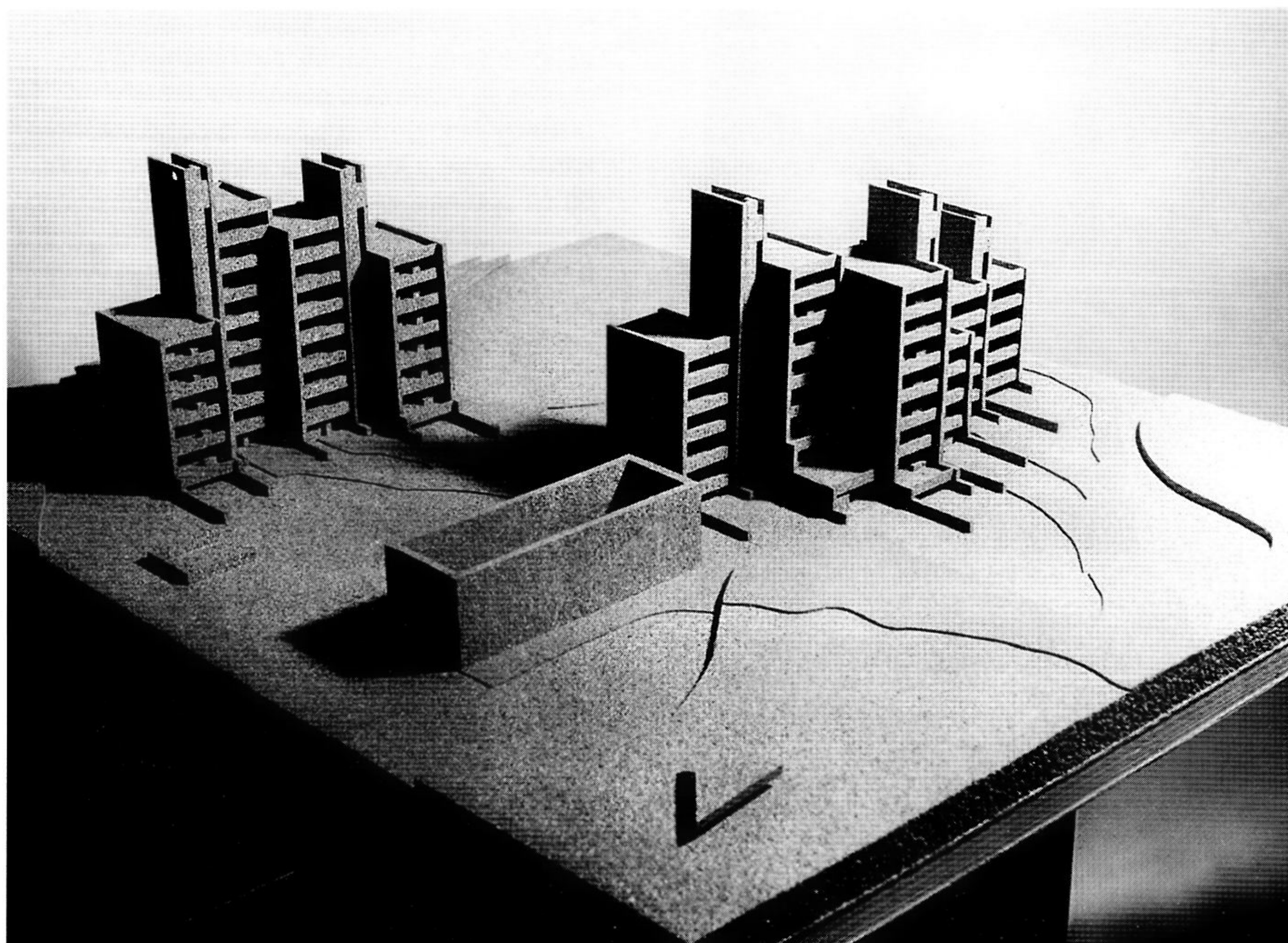
...pre okruh 10 000 obyvateľov...

Návrh na integrované polyfunkčné vzdelávaco-spoločenské zariadenie pre cca 4 500 – 6 000 obyvateľov, 1980

vaní obcí, miest a sídlisk, aby sa peniaze využívali efektívnejšie. To som pochopil ako výzvu, že by bolo dobré naskočiť do rozbehnutého vlaku a uplatniť múdru vec aj u nás. Zostavil som pracovný tím z mojich kamarátov a odborníkov z Prahy, Brna a Bratislavy (Kovařovic, Schráníl, Karfíková, Kalinová a d.), Premysleli sme, čo by bolo dobré u nás urobiť v občianskych stavbách a ekonomicky sme dokázali možnosti významných úspor. Teda aby napríklad kino slúžilo aj ako aula a veľká poslucháreň pre školu, školská telocvičňa

a ihriská aj pre verejnosť, kuchyňa pre reštauráciu aj pre školskú jedáleň a tak podobne. Na sledovanie komplexnosti spoločenských záujmov a polyfunkčnosti mestského alebo obecného prostredia. Vedenie môjho ústavu (ŠPTÚ) aj nadriadeného Ministerstva výstavby a techniky SR to prijalo s nadšením a bolo ochotné ďalšie pokračovanie prác financovať. Vypracovali sme rad štúdií a navrhli opatrenia na zabezpečenie na úrovni ministerstiev. Pravda je, že denné a týždenné spoločné využívanie narážalo a naráža u nás aj doposiaľ na

Obnova a rekonštrukcia Grassalkovichovho paláca, Bratislava, 1979

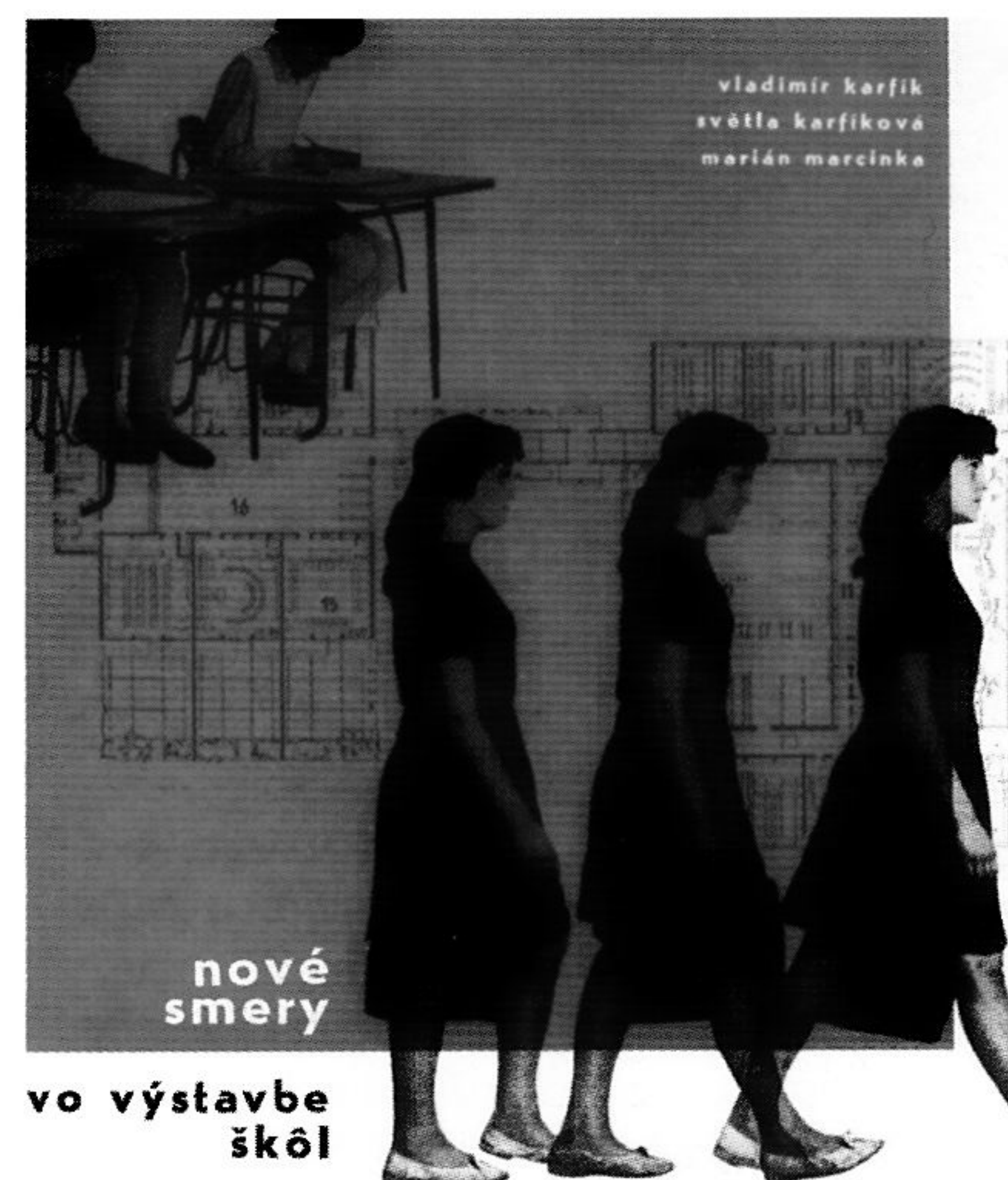

Divadlo J. G. Tajovského, Zvolen, 1994

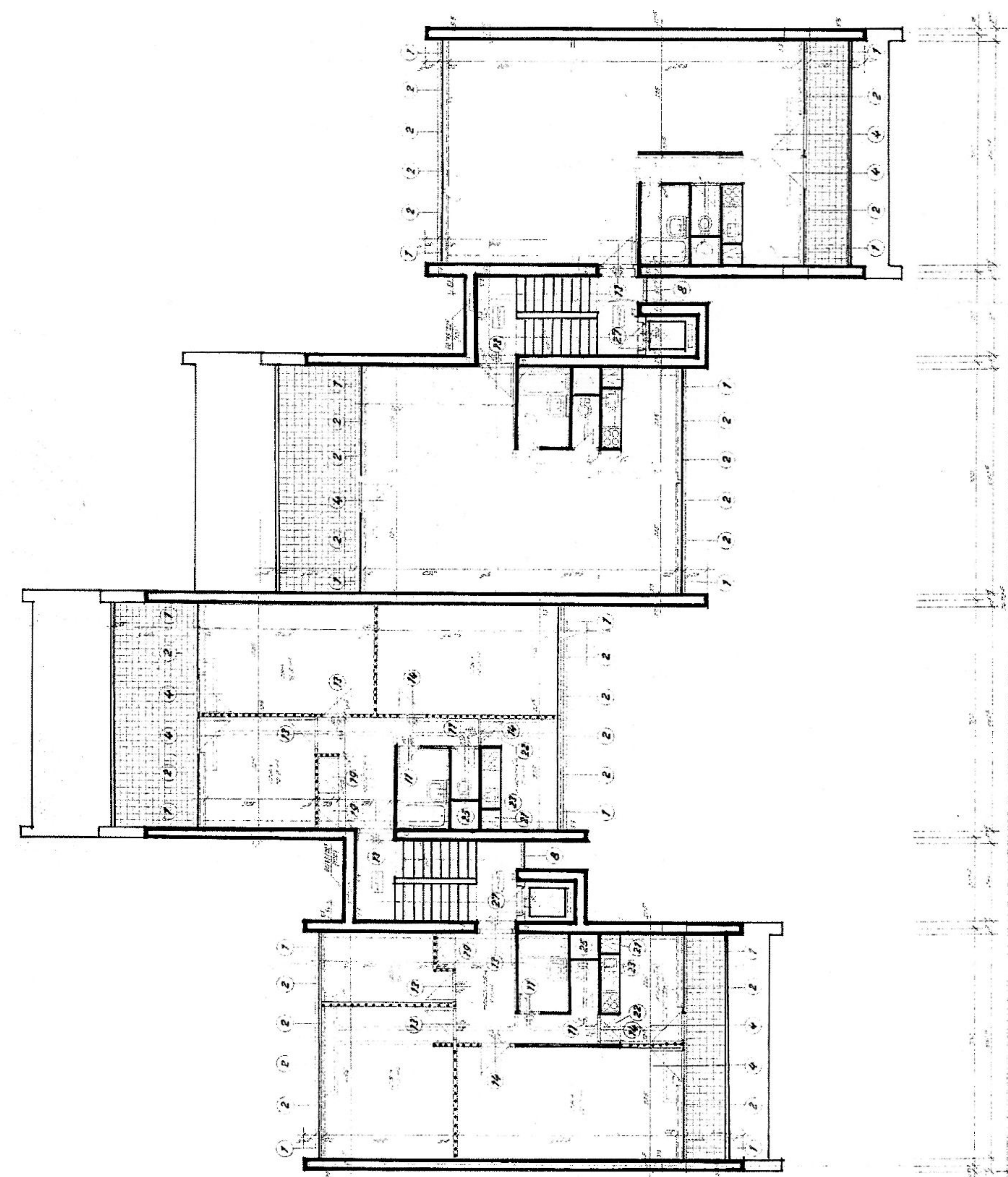
mal dnes vyberať, nevybral by som si asi iné. Je úžasné si uvedomiť, ako desiatky ba aj stovky rôznych autorov, ktorí riešia ten istý architektonický problém, napríklad pri verejnej medzinárodnej súťaži alebo pri iných úlohách prinesie toľko rôznych riešení. Tá šírka možností a tá sloboda rozhodovania v tvorbe, i keď, isteže v rámci istých determinantov alebo mantinelov, je v architektúre možno tou najpríťažlivejšou a asi aj najväčšou hodnotou. Niečo podobné ako je slobodné rozhodovanie významnou hodnotou v živote človeka.

JB: Ďakujem za rozhovor.

Dielo architekta Mariána Marcinku je podrobne prezentované v katalógu, ktorý vydal SAS v roku 2005, pri príležitosti udelenia Ceny Emila Belluša za celoživotné dielo. ISBN 80-88757-35-5.

Obálka knihy *Nové smery vo výstavbe škôl* (Vydavateľstvo FVU, Bratislava, 1963. Spoluautori S. Karfíková, V. Karfík)

Návrh na byty a penzión pre stážistov SAV, Bratislava, Patrónka, 1968

